

Schreeuwende krantenkoppen over de zogenaamde superbacterie, berichten waarin waarschuwt voor de gezondheidsrisico's die men loopt door resistente bacteriën uit de veehouderij die via voedsel op de mens zouden kunnen overgaan, of de 'speciale' behandeling die varkenshouders zouden krijgen als ze in het ziekenhuis opgenomen worden. Wie heeft er nog niet van gehoord?

– MEREL POSTMA & DAVY PERSOONS, UGENT –

Antibioticagebruik blijft heet hangijzer

FOTO: DAVY PERSOONS

• varkens • pluimvee

Dat resistentie bij bacteriën niet alleen afkomstig is uit de veehouderij en dat het allemaal wat meer genuanceerd is, daar hebben media, overheid en publiek niet steeds een boodschap aan. De veehouderij komt meer en meer onder vuur te liggen. Er wordt verwacht dat de sector verantwoord omspringt met antibiotica. In Nederland gaat men al een stap verder. De overheid legt er een vermindering van 20% op van het antibioticagebruik tegen 2011 en een reductie van 50% in 2013. Of dit ook haalbaar is, zal nog moeten blijken. Het geeft in ieder geval wel aan welke richting we uitgaan. In Vlaanderen heeft men voorlopig nog geen concrete cijfers en doelstellingen vooropgesteld. Een recente vraag in het Vlaams Parlement laat niets aan het toeval over. Ook de overheden zijn zich bewust van het probleem. Het is alleen raden of en wanneer er concrete uitspraken zullen volgen.

Stijgend antibioticagebruik

De bezorgdheid is natuurlijk gebaseerd op feiten. Het antibioticagebruik in de Europese veehouderij nam de laatste jaren toe (figuur 1). Helaas springt men niet overal even verantwoord om met antibiotica. Antibioticaresistentie wordt bij steeds meer dieren aangetroffen. Het is nog niet volledig bekend in hoeverre en via welke wegen resistentiegenen die bij dieren worden aangetroffen een rol spelen – of kunnen spelen – in de humane resistentieproblematiek. Vast staat echter wel vast dat overdracht van resistentiegenen tussen dierlijke en menselijke bacteriën

mogelijk is. Zo ontdekte men in Nederland dat 19% van de breed spectrum bèta-lactamresistente genen (ESBL's) van de mens overeenkomen met deze die men vond bij braadkippen.

Ook in Vlaanderen neemt het gebruik van antibiotica de laatste jaren toe. Steeds meer bedrijven gebruiken preventief of strategisch antimicrobiële middelen in groep, met name gedurende de eerste levensweken van het varken (kraam- en batterijperiode). In deze leeftijdscategorie is er een groot risico voor de ontwikkeling van resistentie en het verspreiden van resistentiegenen binnen en tussen bedrijven. Daarnaast bleek reeds uit diverse onderzoeken dat zowel bij orale als bij intramusculaire behandelingen men vaak niet correct doseert. Ook de hieruit volgende overdosering of – nog belangrijker – onderdosering kan leiden tot een groter risico op de ontwikkeling van resistentie.

Terug naar 1928?

Een steeds verder stijgende resistentie kan er uiteindelijk toe leiden dat in de toekomst nog slechts een beperkt aantal antibiotica werkzaam zullen zijn, of erger zelfs, dat bepaalde infecties zowel bij mensen als dieren niet meer behandeld kunnen worden met antibiotica! Een scenario dat ons terug zal voeren naar de tijd van voor de ontdekking van antibiotica in 1928, met alle gevolgen van dien.

Waarom zouden we als sector niet het voortouw nemen? Waarom zouden we er zelf niet voor zorgen dat we het antibio-

ticagebruik optimaliseren en antibiotica slechts voorbehouden voor als het echt nodig is. We moeten er ons van bewust zijn dat antibiotica onmisbaar zijn in het aanhouden van een gezonde veehouderij en ervoor zorgen dat we ze nog lang kunnen gebruiken. Resistentieontwikkeling gaat momenteel immers veel sneller dan er nieuwe producten op de markt komen!

Om die reden vroegen de Boerenbond en Certus aan de Eenheid voor Veterinaire Epidemiologie en de Eenheid voor Bedrijfsdiergeneeskunde Varken van de faculteit Diergeneeskunde om varkens- en pluimveehouders, in nauwe samenwerking met de bedrijfsdierenarts, te begeleiden naar een meer verantwoord gebruik van antibiotica. Het doel van dit project is te komen tot een plan van aanpak om de bedrijfsvoering zodanig te optimaliseren dat antibiotica minder noodzakelijk zullen zijn om goede productieresultaten te behalen. De bedrijfsvoering wordt grondig geanalyseerd en men adviseert de veehouder hoe deze geoptimaliseerd kan worden. Het is de bedoeling dat daarbij ook het economisch rendement toeneemt. Op die manier komen we tot een gezondere veestapel in Vlaanderen, wat zal leiden tot een verminderd, meer rationeel antibioticagebruik.

Bedrijven die instappen in dit project zullen op basis van een viertal bedrijfsbezoeken geadviseerd en begeleid worden door deskundigen van de faculteit Diergeneeskunde. Het is de bedoeling dat ze, met behulp van een bedrijfsspecifiek plan van aanpak, tot een verminderd, meer ver-

antwoord gebruik van antibiotica komen met een optimalisatie van de bedrijfsvoering. Tijdens het eerste bedrijfsbezoek zal men je huidige antibioticumbeleid beoordelen. Je bedrijf zal doorgelicht worden op het gebied van bedrijfsvoering en bioveiligheid. Met betrekking tot je antibioticumbeleid zal men hierbij kijken naar de behandelingsincidentie (BI), een waarde die per 1000 aanwezige dieren aangeeft hoeveel dieren dagelijks worden behandeld. Aangezien de berekening op elk bedrijf vergelijkbaar uitgevoerd wordt, geeft het je de mogelijkheid om je bedrijf te spiegelen aan vergelijkbare bedrijven in Vlaanderen en daarbuiten. Het geeft tevens een indicatie van de risico's op je bedrijf voor wat de ontwikkeling van resistentie bij bacteriën betreft. Hoe hoger het gebruik, hoe groter het risico! Het grote voordeel van deze waarde – in tegenstelling tot het uitdrukken van gebruik in kg actieve substantie – is dat men rekening houdt met het gewicht van de dieren, de duur van behandeling en de sterkte van het gebruikte antibioticum. Hierdoor verkrijgt men een gestandaardiseerde waarde, rekeninghoudend met de impact van

Veel varkens, met name jonge dieren, worden nog veelvuldig in groep behandeld.

FOTO: DAVY PERSOONS

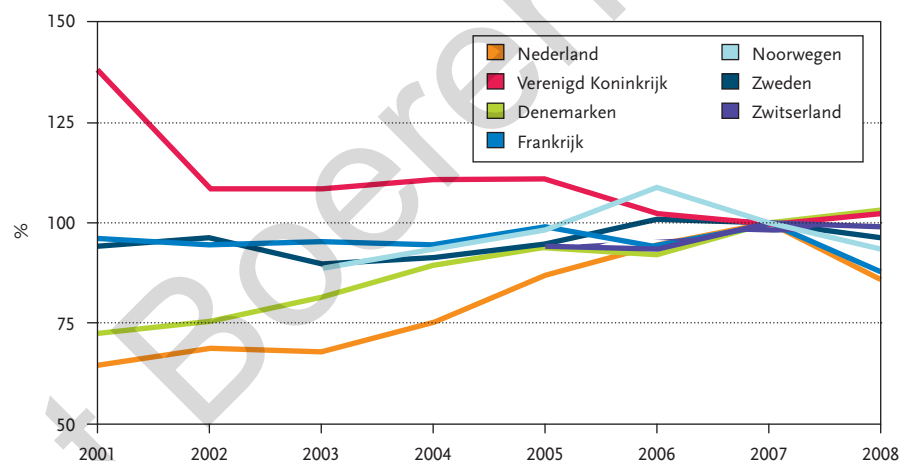

FOTO: DAVY PERSOONS

Behandeling met een nieuwer, potenter antibioticum geeft grotere risico's voor resistentieontwikkeling en leidt er na verloop van tijd toe dat bacteriële infecties bij mens en dier niet meer behandeld kunnen worden.

een bepaald antibioticum. De dosis voor bijvoorbeeld trimethoprim-sulfonamide is veel hoger dan voor ceftiofur, terwijl het gebruik van ceftiofur veel ernstigere gevolgen kan hebben in termen van resistentieontwikkeling.

De tijdens het eerste bedrijfsbezoek verkregen gegevens geven ons de mogelijkheid om tijdens de volgende bedrijfs-

Figuur 1 Relatief aantal verkochte of voorgeschreven antibiotica per gemiddeld dier per jaar in verschillende Europese landen (2007 = 100%) – Bron: Maran 2008

bezoeken samen met de bedrijfsleider een bedrijfsspecifiek plan van aanpak op te stellen, waarin de nadruk zal liggen op het optimaliseren van de bedrijfsvoering en het verminderen van het antibioticumgebruik. Immers, uit diverse onderzoeken is gebleken dat je soms met relatief simpele aanpassingen in het bedrijfsmanagement en een nauwlettende naleving van de bioveiligheid grote stappen voorwaarts kan maken naar een hoger gezondheidsplan op je bedrijf. En natuurlijk, hoe gezonder je dieren, hoe minder antibiotica je nodig zal hebben.

Na een tussentijdse evaluatie hopen wij je er in de eindevaluatie (ongeveer 1 tot 1,5 jaar na initiatie) van overtuigd te hebben dat je bedrijf door de adviezen beter draait. Je antibioticumgebruik zou dan sterk verminderd moeten zijn.

Je bedrijfsdierenarts zal in het hele project een belangrijke rol spelen, hij heeft immers kennis van de geschiedenis van je bedrijf en weet wat er speelt. Omdat er door deelname aan het project vanuit

een ander standpunt naar je bedrijf wordt gekeken, kan men wellicht nieuwe strategieën ontwikkelen om je bedrijf te optimaliseren. Hierdoor heeft je bedrijfsdierenarts een interessante *sparring partner* en jouw bedrijf profiteert van het samenvoegen van kennis.

Wil je meer weten over deze problematiek en vooral meewerken in het zoeken naar oplossingen? Vraag dan je Boerenbondconsulent om meer informatie. Het is van primordiaal belang tijdig mee te zijn in de zoektocht naar duurzame oplossingen, zowel om resistentieontwikkeling tegen te gaan, als om gezonde dieren op een duurzame en economisch verantwoorde manier te kunnen blijven produceren. Meld je dus snel aan. ■

Merel Postma en Davy Persoons zijn als dierenarts verbonden aan de Eenheid voor Veterinaire Epidemiologie van de Vakgroep Voortplanting, Verloskunde en Bedrijfsdiergeneeskunde van de faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Gent.